

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЕКОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЛІСОВОГО ТА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КОЛЕНЧАК ВЛАДИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 639.1.05 (477.42)

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ МИСЛИВСЬКО-РИБАЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА “СТАРИЧІ” ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 205 – ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

ПОДАЄТЬСЯ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Владислав КОЛЕНЧАК

Керівник роботи:

Бездітко Людмила Володимирівна

к. в. наук, доцент

Житомир - 2025

Висновок кафедри

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри лісового та садово-паркового господарства

№ _____ від «_____» _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Сірук Юрій Вікторович
(прізвище, ім'я, по батькові)

«_____» _____ 2025 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Коленчак Владислав Володимирович** захистив
кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

КОЛЕНЧАК В.В. : Основні напрями діяльності мисливсько-рибальського господарства “Старичі” Львівської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 205 – Лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі здійснено аналіз господарських заходів у мисливсько-рибальському господарстві «Старичі». Детально розглянуто структуру мисливської фауни господарства, визначено чисельність окремих видів, а також узагальнено практичний досвід ведення мисливського господарства щодо ключових груп мисливських тварин. На основі нормативних показників розраховано оптимальну чисельність і щільність основних видів мисливської фауни, що дає змогу обґрунтувати раціональне використання мисливських ресурсів. Окрему увагу приділено оцінці ефективності експлуатаційних та біотехнічних заходів, що здійснюються на території господарства, спрямованих на збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку мисливсько-рибальське господарство “Старичі”.

Ключові слова: мисливська фауна, популяція, чисельність, мисливські угіддя, мисливсько-рибальське господарство “Старичі”, біотехнічні заходи.

ANNOTATION

KOLENCHAK V.V.: Main areas of activity of the hunting and fishing farm “Starychi” of Lviv region. – Qualifying work on the rights of the manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 205 - Forestry. – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The qualification work analyzed economic activities in the hunting and fishing farm "Starychi". The structure of the hunting fauna of the farm was examined in detail, the number of individual species was determined, and the practical experience of running a hunting farm with regard to key groups of hunting animals was summarized.

Based on regulatory indicators, the optimal number and density of the main species of hunting fauna were calculated, which makes it possible to justify the rational use of hunting resources.

Special attention is paid to assessing the effectiveness of operational and biotechnical measures carried out on the territory of the farm, aimed at preserving biodiversity and ensuring sustainable development of the Starychi hunting and fishing farm.

Key words: hunting fauna, population, number, hunting grounds, hunting and fishing farm “Starychi”, biotechnical measures.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	9
РОЗДІЛ II. ХАРАКТЕРИСТИКА МИСЛИВСЬКО-РИБАЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА “СТАРИЧІ” ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ	17
2.1. Розташування мисливських угідь та природно-кліматичні умови МРГ “Старичі”	17
2.2. Методика та умови проведення досліджень	20
РОЗДІЛ III. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ	22
3.1. Структура мисливських угідь і чисельність диких тварин у МРГ “Старичі”	22
3.1.1. Розподіл і типи мисливських угідь, виділених для потреб мисливського господарства	22
3.2. Потенціал угідь щодо підтримання чисельності ратичних видів тварин у МРГ “Старичі”	24
3.3. Чисельність мисливської фауни у МРГ “Старичі”	27
3.4. Оптимальна пропускна здатність угідь МРГ “Старичі”	31
3.5. Біотехнічні заходи в угіддях МРГ “Старичі”	32
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Актуальність теми. Раціональне ведення мисливського господарства набуває особливої важливості в умовах сучасних екологічних, соціальних та економічних викликів. Зростання антропогенного навантаження на природні екосистеми, порушення біотопів, інтенсивне сільськогосподарське використання земель, фрагментація лісових масивів та зміни клімату суттєво впливають на стан популяцій мисливських ресурсів. У цих умовах ефективна діяльність спеціалізованих господарств стає ключовою для забезпечення збереження біорізноманіття, відтворення тваринного світу та підтримання екологічної рівноваги. Мисливсько-рибальське господарство “Старичі” є важливою природогосподарською структурою Львівської області, на території якої поєднуються різноманітні лісові та водно-болотні біотопи, що створюють сприятливі умови для існування цінних видів мисливської фауни й рибних ресурсів. Вивчення особливостей його діяльності дозволяє оцінити ефективність сучасних підходів до охорони, раціонального використання і відтворення ресурсів, а також виявити проблеми, які потребують вирішення на регіональному рівні. Актуальність теми полягає у необхідності аналізу сучасного стану та визначення основних напрямів його діяльності, перспектив розвитку, а також шляхів оптимізації використання мисливських ресурсів з урахуванням екологічних та економічних аспектів.

Метою роботи є аналіз напрямів діяльності мисливсько-рибальського господарства “Старичі” для оцінки сучасного стану мисливських ресурсів і обґрунтувати їх раціональне використання.

Завдання дослідження:

1. Вивчити природно-географічні умови господарства “Старичі”.
2. Проаналізувати структуру угідь та їх придатність для ведення мисливського господарства.

3. Оцінити сучасний стан основних видів мисливських тварин.

4. Визначити напрями діяльності господарства.

Об’єкт дослідження: діяльність МРГ “Старичі” на закріплених угіддях.

Предмет дослідження: напрями діяльності мисливсько-рибальського господарства “Старичі”, що впливають на стан та динаміку популяцій мисливських тварин.

Методи дослідження: емпіричний метод (проведення спостережень і польових досліджень, узагальнення отриманих даних та оформлення їх у вигляді таблиць), порівняльний метод (аналіз відмінностей у чисельності та видовому складі мисливських тварин), статистичний метод.

Перелік наукових публікацій автора:

1. **Коленчак В.В.** Мисливський ресурс території мисливсько-рибальського господарства «Старичі». Ліс, наука, молодь: матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 103-104.

2. Регулювання чисельності хижих тварин у мисливських господарствах / Галушко Б.А., Гльоза О.М., **Коленчак В.В.**, Комінарець О.Г., Сорока А.В. // Мисливське господарство: Традиції. Досвід. Нові горизонти: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції. Житомир, 2025. С. 71-72.

3. Сучасні виклики та енденції розвитку мисливського господарства в Україні / Гльоза О.М., Галушко Б.А., Комінарець О.Г., **Коленчак В.В.**, Сорока А.В. // Мисливське господарство: Традиції. Досвід. Нові горизонти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 2025. С. 73-74.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані та впроваджені у діяльність підприємств, зацікавлених у вдосконаленні методів організації та напрямів ведення мисливського

господарства. Вони можуть слугувати основою для підвищення ефективності управління мисливськими ресурсами та оптимізації господарських заходів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційну роботу представлено на 41 сторінці, а оформлення відповідає встановленим вимогам. Матеріал включає 5 рисунки, 13 таблиць та список із 40 використаних джерел літератури.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Мисливське господарство є особливою галуззю, що ґрунтується на раціональному використанні ресурсі мисливської фауни та спрямована на їх відтворення та охорону. Воно поєднує біологічні, лісівничі, екологічні та економічні аспекти [2, 4].

Становлення сучасної системи мисливських господарств в Україні розпочалося після ухвалення Кабінетом Міністрів України Постанови «Про затвердження Положення про мисливське господарство та порядок здійснення полювання» (1996) [3]. Цей нормативний документ визначив основні правові засади організації й ведення мисливського господарства, встановив механізми контролю за його функціонуванням та окреслив відповідальність за порушення законодавства у цій сфері. За 4 роки (з 1996 по 2000) відбувалося активне впровадження нових підходів до платного використання природних ресурсів і формування законодавчої бази, що регламентувала всі аспекти роботи мисливських господарств.

Наступний етап розвитку мисливського господарства в Україні пов'язаний із прийняттям Закону «Про мисливське господарство та полювання» (2000) [15]. Водночас численні науковці відзначають, що сучасне правове забезпечення галузі потребує суттєвого оновлення, адже протягом тривалого часу після ухвалення цього законодавчого акту помітного прогресу за основними показниками розвитку мисливського господарства не відбувалося.

Значущими у функціонуванні мисливського господарства є нормативно-правові акти, серед яких головним є Закон України “Про мисливське господарство та полювання” (2021), який регламентує порядок ведення

господарства, правила полювання, вимоги до користувачів угідь, а також питання охорони диких тварин.

Важливе значення має також Закон України “Про тваринний світ” (2023), який визначає принципи охорони, використання і відтворення об’єктів тваринного світу [14]. У законодавчих документах наголошується на необхідності впровадження екологічно збалансованих методів ведення мисливського господарства, спрямованих на збереження біорізноманіття.

На основі цих положень розробляються регіональні програми розвитку мисливського господарства, інструкції з ведення обліку тварин, плани біотехнічних заходів і норми вилучення мисливських видів [3].

Варто відмітити, що на функціонування мисливських господарств істотно впливають соціально-економічні чинники, такі як рівень матеріального забезпечення населення, стан транспортної інфраструктури, розвиток громадського та приватного транспорту, а також занепад окремих сільськогосподарських територій, що згодом були віднесені до мисливських угідь [7, 10-11, 18].

Мисливська діяльність відіграє значну роль у розвитку територій, малопридатних для інтенсивного сільськогосподарського виробництва, і може сприяти зростанню економічних показників за умов обмеженості інших можливостей. Додатковою перевагою є те, що мисливство може успішно поєднуватися з лісовим господарством чи тваринництвом, доповнюючи ці та інші види діяльності [8, 16, 39].

Наукові основи організації мисливського господарства в Україні закладено у працях дослідників, серед яких, слід відзначити В. Бондаренка, Ю. Муравйова, А. Дейненка, А. Волоха, І. Дробота, П. Хоецького [4, 10, 21, 38].

Водночас слід відзначити, що проблеми забезпечення розвитку мисливської галузі та її економічної ефективності залишаються актуальними й

потребують подальших наукових досліджень, особливо в умовах сучасних криз. Окрему увагу слід приділяти аналізу стану та тенденцій розвитку мисливських господарств на регіональному рівні [6, 21].

Для виконання своїх статутних завдань мисливські господарства мають володіти насамперед мисливськими природними ресурсами, а саме мисливськими угіддями [5, 9, 30].

В Україні до складу мисливських угідь входять території лісового фонду, землі, призначені для сільськогосподарського використання, а також водно-болотні ділянки. За даними, Держлісагенства у 2000 році мисливське господарство займало площу в 38,8 млн га, з яких 8 млн га становили лісові угіддя, 29 млн га – польові, а 1,8 млн га – водно-болотні. Із цієї території 24,3 млн га (63 %) було закріплено за організаціями Українського товариства мисливців і рибалок (УТМР), і ще 4,0 млн га (10 %) передано підприємствам, що перебували у підпорядкуванні Держлісагенства, а 10,5 млн га (27 %) – іншим користувачам різних форм власності (рис 1.1.).

Рис. 1.1 Розподіл мисливських угідь між користувачами

З початку 2022 року в Україні після повномасштабної збройної агресії рф відбулося зменшення площ мисливських угідь, і переважно у Степовій зоні – на 3,1 млн га (близько 20%) через окупацію території [34].

Крім угідь, для ведення мисливського господарства важливо мати мисливські ресурси. До них належать дикі мисливські тварини, вольєрна та підсадна дичина, а також продукція полювання й мисливські трофеї, що використовуються або можуть бути використані в процесі господарювання. Окрім цього, для ефективного ведення мисливсько-господарської діяльності необхідний кваліфікований персонал (єгері, мисливствознавці) [6, 13, 23].

Потрібно підкреслити, що мисливське господарство є складовою частиною природокористування, що поєднує у собі елементи екологічного, економічного та соціального характеру. Воно базується на принципах раціонального використання мисливських ресурсів, їх охорони та відтворення. Саме тому, основні напрями мисливського господарства охоплюють заходи, що спрямовані на збереження природного середовища існування, біорізноманіття та генетичного фонду диких тварин, створення належних умов для існування диких мисливських тварин, підтримання їх оптимальної чисельності популяцій, охорони від браконьєрів та організації регульованого полювання.

Важливо зазначити, що ефективне функціонування мисливського господарства можливе лише за умови глибокого розуміння біоекологічних особливостей диких тварин, адже саме вони визначають умови їхнього існування, відтворення та стабільності популяцій [7, 10-11, 18].

Кожен вид тварин має унікальні потреби щодо типу й якості середовища, забезпечення кормовими ресурсами, просторової організації угідь та рівня толерантності до антропогенного впливу. З урахуванням цих особливостей можна ефективно планувати заходи з охорони, відновлення й регулювання

чисельності тварин, що сприяє підтриманню екологічної рівноваги та сталому розвитку мисливської галузі.

Одним із ключових напрямів діяльності мисливського господарства є регулювання чисельності диких тварин, що включає визначення та встановлення лімітів добування мисливських видів, регулювання статеві-вікової структури популяцій, а також відтворення видів, що перебувають під загрозою скорочення чисельності [28].

Згідно з даними Держлісагентства (2024), під час зимового обліку в Україні користувачі мисливських угідь зафіксували 277,7 тис. голів копитних, що на 13% більше, ніж у 2023 році, та на 22% перевищує показник 2021 року. Найвищу чисельність копитних зареєстровано у Поліському регіоні.

Варто відмітити, що Держлісагентством (2024) представлено дані щодо чисельності основних мисливських видів у співвідношенні з їх оптимальною щільністю. Зокрема: олень благородний має зафіксовану щільність – 8,9 особин на 1000 га, що перевищує оптимальну (6,8 особин); щільність козулі європейської становить 14,7 особини на 1000 га за оптимального показника – 11,6 особин; чисельність дикого кабана становила 2,7 осіб на 1000 га, що нижче від оптимальних 3,7 особин. У документі підкреслюється, що позитивну динаміку зростання чисельності мисливських тварин забезпечують біотехнічні заходи та наявні штучні споруди .

Щодо хутрових звірів, їх у 2024 році нарахували майже 1,7 млн голів, що на 7% перевищує показник минулого року. Зростання чисельності хутрових здебільшого забезпечується стрімким збільшенням хижих видів – вовків, лисиць та шакалів.

Мисливські господарства ведуть системний контроль за використанням угідь, обмежуючи негативний антропогенний вплив, що включає рубки лісу,

розорювання земель, будівництво інфраструктури та інші форми господарської діяльності, які можуть погіршувати умови існування диких тварин.

Відтворення популяцій у мисливських господарствах можливе лише за наявності сприятливих екологічних умов і впровадження системи біотехнічних заходів. Дослідженням біотехнічних заходів, значну увагу приділяли такі науковці, як В.Д. Бондаренко, М.М. Гром, І.В. Делеган, В.А. Татаринів, В.І. Бачинський, О.С. Бородкіна, І.В. Козаченко та інші [5, 11, 29].

Одним із ефективних заходів для забезпечення безпечних і сприятливих умов життя мисливських видів тварин є створення охоронюваних територій, де вони можуть розмножуватися та харчуватися без додаткового стресу від людської присутності [20].

Впровадження біотехнічних заходів дозволяє не тільки регулювати чисельність диких тварин у напрямку її збільшення, а й підвищувати продуктивність мисливських угідь.

Саме тому, мисливські господарства постійно здійснюють моніторинг стану лісових масивів, луко-пасовищних угідь та водно-болотних територій, що дозволяє оцінювати якість середовища існування і своєчасно реагувати на будь-які негативні зміни. Комплексне виконання цих заходів сприяє підтримці високого рівня біорізноманіття, збереженню природних популяцій і створює сприятливі умови для їх природного відтворення, що є необхідним елементом сталого розвитку мисливського господарства та екологічної безпеки регіонів [24].

Важливо відмітити, що у реалізації біотехнічних заходів є підготовка проєктів лімітів на добування хижих тварин, регулювання статеві-вікової структури популяцій диких видів, а також організація заходів із захисту мисливських угідь від поширення інфекційних та інвазійних хвороб [35, 36].

Від початку повномасштабної агресії РФ у 2022 році в Україні всі обласні військові адміністрації (ОВА) запровадили заборону на полювання. Через це чисельність мисливських тварин почала стрімко зростати. Вже через рік після введення заборони чисельність хижаків, зокрема лисиць, зросла на 400%, чисельність вовків сягнула майже 3000 особин, а інвазивного шакала - 1850. Це спричинило зростання випадків нападів хижаків на домашню худобу та людей. Крім того, кількість зафіксованих випадків сказу різко збільшилася – на 170% [12].

Складна ситуація спостерігається й щодо африканської чуми свиней (АЧС). У 2024 році чисельність дикого кабана перевищила довоєнний рівень більш ніж на 46% і досягла 44 тис. особин, а кількість випадків АЧС зросла на 880%.

20 листопада 2024 року відбулося засідання Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії (ДНПК) при Кабінеті Міністрів України, на якому було ухвалено рішення про необхідність невідкладного регулювання чисельності дикого кабана та хижих хутрових м'ясоїдних тварин у більшості областей України шляхом проведення полювання.

Одним із найважливіших заходів є створення спеціальних точок для годування тварин. Годівниці та підгодівельні майданчики забезпечують додаткову кормову підтримку в періоди нестачі природної їжі, особливо в зимовий час, коли доступ до кормових ресурсів обмежений. Солонці сприяють насиченню організму тварин необхідними мінеральними речовинами, що позитивно впливає на їх фізичний стан та репродуктивні можливості [10, 19, 32].

Забезпечення достатньої кормової бази є критичним фактором для виживання диких тварин у зимовий період. Для цього мисливські господарства проводять підготовку кормових запасів: сіна, зернових культур та інші види кормів, які забезпечують тварин енергією та необхідними поживними

речовинами. Це дозволяє популяціям витримувати суворі кліматичні умови та зменшує смертність серед молодняка та слабких особин [37].

Не менш важливим і ключовим напрямком є збереження природних місць розмноження для підтримки стабільної чисельності видів. Біотехнічні заходи включають контроль за відвідуваністю гніздувальних територій, організацію зон спокою, обмеження людської активності у період розмноження та заходи з охорони молодняка від хижаків і браконьєрів.

Дослідження українських науковців засвідчують, що раціональне ведення мисливського господарства сприяє стабільності популяцій диких тварин, зменшує ймовірність виникнення епізоотій, підтримує природний відбір і формування здорових екотипів можливості [10, 19, 32].

Таким чином, подальші дослідження повинні бути спрямовані на оптимізацію цих напрямів із використанням сучасних методів моніторингу, удосконалення нормативної бази та активного залучення громадськості до збереження мисливських угідь.

РОЗДІЛ II.

ХАРАКТЕРИСТИКА МИСЛИВСЬКО-РИБАЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА “СТАРИЧІ” ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Розташування мисливських угідь та природно-кліматичні умови МРГ “Старичі”

Мисливсько-рибальське господарство “Старичі” розташоване в Яворівському районі Львівської області. МРГ “Старичі” функціонує на основі ліцензії на користування мисливськими угіддями та здійснює комплекс заходів, спрямованих на охорону, відтворення та раціональне використання тваринного світу [27].

Загальна площа угідь складає 36520,2 га, яка розподілена між єгерськими обходами (табл. 2.1). Однак 4294,9 га цієї території займають транспортні шляхи, лінії електропередач та інші інфраструктурні об’єкти. Тому фактична площа, придатна для ведення мисливського господарства, наразі складає 32225,3 га (табл. 2.2).

У лісових масивах основними лісотвірними породами є: сосна звичайна, бук лісовий, дуб звичайний, чорна вільха; також є насадження з берези, осики, граба. Така природно-ландшафтна структура створює сприятливе середовище для ратичних, пушних звірів та птахів. Це робить територію привабливою для організованого полювання, риболовлі і рекреації.

Структура мисливських угідь охоплює експлуатаційні, так і відтворювальні ділянки, а також повний перелік необхідних біотехнічних споруд. До її складу мають входити стратегічно розміщені об’єкти – мисливські вежі, спеціально облаштовані рекреаційні зони та інші спеціалізовані структурно-інфраструктурні елементи.

Таблиця 2.1.

Розподіл угідь МРГ “Старичі” за єгерськими обходами

№ з/п	Назва угідь	Площа, га
1	Єгерський обхід №1	6999,2
2	Єгерський обхід №2	5166
3	Єгерський обхід №3	4792,8
4	Єгерський обхід №4	6614,3
5	Єгерський обхід №5	4072,9
6	Єгерський обхід №6	2749,6
7	Єгерський обхід №7	6125,4
Разом		36520,2

Таблиця 2.2.

Розподіл площі земель мисливських угідь за категоріями

Тип мисливських угідь, га	Назва землекористувачів		
	МРГ “Старичі”	Інші землекористувачі	Сумарна площа, га
Хвойний ліс	9498,7	46,1	9544,8
Листяний ліс	8849,9	-	8849,9
Змішаний ліс	4346,3	-	4346,3
Чагарники	0,8	-	0,8
Орні землі	100,4	491,5	591,9
Луки	326,4	7409,2	7735,6
Болота	336,9	333,0	669,0
Водойми	246,8	239,3	486,1
Інші землі (не підлягають бонітуванню)	4294,9	-	4294,9
Разом	28001,1	8519,1	36520,2

Межі мисливських угідь (обходів) визначаються кварталними просіками, природними ландшафтними об'єктами або чітко встановленими прикордонними знаками.

Територія МРК “Старичі”, що охоплює місця єгерських обходів та відтворювальні ділянки, належним чином виділена та позначена аншлагами. На межах господарства встановлено 45 попереджувальних знаків, що забезпечує чітке окреслення території та інформування відвідувачів про її статус.

У лісових масивах основними лісотвірними породами є: сосна звичайна, бук лісовий, дуб звичайний, чорна вільха; також є насадження з берези, осики, граба.

Така природно-ландшафтна структура створює сприятливе середовище для ратичних, пушних звірів та птахів. Це робить територію привабливою для організованого полювання, риболовлі і рекреації.

Природно-кліматичні умови на території МРГ “Старичі”

Територія характеризується хвилястим рельєфом, наявністю лісових масивів, луків, сільськогосподарських угідь і водойм.

Помірно континентальний та достатньо вологий клімат регіону характеризується м'якою зимою з частими відлигами, вологою та прохолодною весною, теплим літом і теплою, здебільшого сухою осінню.

Літній період відзначався нестійкими погодними умовами. Наприкінці червня та на початку липня спостерігалася сильна спека: зокрема, температура повітря підвищувалася до +34 °С. У серпні переважала суха та досить спекотна погода з температурою +28...+29 °С.

Середньодобова температура повітря восени становить 8,8 °С. Найвищу температуру зафіксовано +23,3 °С, а найнижчу – -0,3 °С. Перші заморозки на ґрунті спостерігали 9 жовтня (-0,3 °С). Перший сніг випав 18 листопада.

Упродовж зимового періоду опади у вигляді дощу та снігу випадали протягом 86 днів (49 днів дощу та 37 днів снігу). Загальна їх кількість становила 266,5 мм, а найбільше опадів зафіксовано у грудні – 110,8 мм. Стійкий сніговий покрив формувався впродовж грудня та першої декади лютого; його середня висота становила близько 12 см, а максимальна – 23 см. У зимові місяці кілька разів відмічались відлиги. Середня швидкість вітру досягала 10 м/с, а максимальні пориви – до 15 м/с. Загалом за зиму зафіксовано 95 хмарних днів (6-10 балів хмарності) та 13 сонячних днів (0-5 балів).

Весняний період природного року вирізнявся доволі теплою погодою. Максимальна температура повітря може становити +23,3 °C (02.05), тоді як мінімальна опускалася до -4,6 °C (17.03). Відносна вологість коливається у межах 43-89%. Загальна кількість опадів за сезон становила 142,8 мм. Опади у вигляді мокрого снігу спостерігали протягом 8 днів, а тимчасовий сніговий покрив утримувався 6 днів. Останні весняні заморозки зафіксовано 6 квітня (-1,5 °C). Упродовж сезону відмічено 55 хмарних і 23 сонячні дні. Середня швидкість вітру досягала 6 м/с, а максимальні пориви – 9 м/с.

2.2. Методика та умови проведення досліджень

Мисливсько-рибальське господарство “Старичі” функціонує на основі ліцензії на користування мисливськими угіддями та здійснює комплекс заходів, спрямованих на охорону, відтворення та раціональне використання тваринного світу.

Основними напрямками МРГ “Старичі” є:

- ведення мисливського обліку фауни;
- регулювання чисельності мисливських тварин;
- заготівля кормів та облаштування підгодівельних майданчиків;
- селекційні відстріли та регулювання хижих звірів;

- охорона угідь від браконьєрства;
- організація трофейного та ліцензійного полювання.

Крім мисливського господарства, на території угідь функціонує рибальське господарство, основними напрямми якого є:

- контроль за виловом та дотриманням правил рибальства;
- зариблення ставків цінними видами риб;
- моніторинг якості води;
- боротьба із заростанням водойм.

У межах дослідження нами проаналізовано особливості ведення мисливсько-рибальського господарства “Старичі” Львівської області. Зокрема, оцінено динаміку чисельності мисливських тварин, вивчено комплекс біотехнічних заходів, що здійснюються в господарстві, а також проаналізовано типологію та бонітування мисливських угідь [1-2, 17, 22, 25, 29].

РОЗДІЛ III. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Структура мисливських угідь і чисельність диких тварин у МРГ “Старичі”

3.1.1. Розподіл і типи мисливських угідь, виділених для потреб мисливського господарства

Розташування мисливських угідь, їх типологічна характеристика та бонітування є ключовими елементами ефективного утримання диких мисливських тварин. Структура угідь, їхня продуктивність і придатність до заселення визначають умови існування різних видів мисливської фауни в межах господарства.

Аналіз структури мисливських угідь свідчить про значну різноманітність природних та антропогенних територій, що формують екологічні умови для проживання диких тварин. Найбільшу частку угідь займають лісові масиви, які забезпечують оптимальні умови для більшості мисливських видів.

Структуру площі мисливських угідь МРГ “Старичі” за їх типами подано в табл. 3.1, а відсоткове співвідношення кожної категорії відображено на рис. 3.1.

На території переважають хвойний ліс 9544,8 га (26,1 %). Друге місце займає листяний ліс, який має площу 8849,9 га (24,2 %) і є ключовим компонентом мисливських угідь. Цей тип лісу відзначається високою продуктивністю угідь, багатими на корми (жолуді, ягоди, трав’яниста рослинність), що приваблює ратичних, хутових звірів та хижаків. Велика частка листяних лісів створює мозаїчність середовищ і сприяє біорізноманіттю.

Луки займають помітну частину угідь, охоплюючи площу 7735,6 га (21,2%). Тут концентрується значна кількість трав’янистих видів, придатних для кормової бази та відпочинку ратичних тварин, для гніздування окремих видів птахів, а також формується трофічна база для хижаків. Велика частка луків

свідчить про різноманітність ландшафтів та гарні умови для ведення мисливського господарства.

Таблиця 3.1.

Розподіл території МРГ “Старичі” за типами мисливських угідь

Тип мисливських угідь, га	Площа	
	га	%
Хвойний ліс	9544,8	26,1
Листяний ліс	8849,9	24,2
Змішаний ліс	4346,3	11,9
Чагарники	0,8	0,20
Орні землі	591,9	1,6
Луки	7735,6	21,2
Болота	669,0	1,8
Водойми	486,1	1,3
Інші землі (не підлягають бонітуванню)	4294,9	11,7
Всього	36520,2	100

Змішані ліси займають площу - 4346,3 га (11,9%). Поєднання хвойних і листяних порід формує оптимальні умови для широкого спектра мисливських видів. Змішані ліси відзначаються високою продуктивністю та покращеними кормовими характеристиками, особливо в осінній період.

Чагарники займають незначну площу – 0,8 га (0,2%). Ці ділянки здебільшого слугують локальними укриттями для дрібних тварин, таких як заєць-русак, лисиця, проте їх вплив на загальну структуру мисливських угідь мінімальний.

Болота 669,0 га (1,8%) і водойми 486,1 га (1,3%) на території МРГ “Старичі” формують середовище для водоплавної дичини та забезпечують тварин водними ресурсами.

Інші землі (не підлягають бонітуванню) – 4294,9 га (11,7%). До цієї категорії входять території без цінності для мисливських тварин у кормовому чи

захисному значенні (дороги, забудови, інфраструктура тощо). Їх частка є помірною та не знижує загальної якості мисливських угідь.

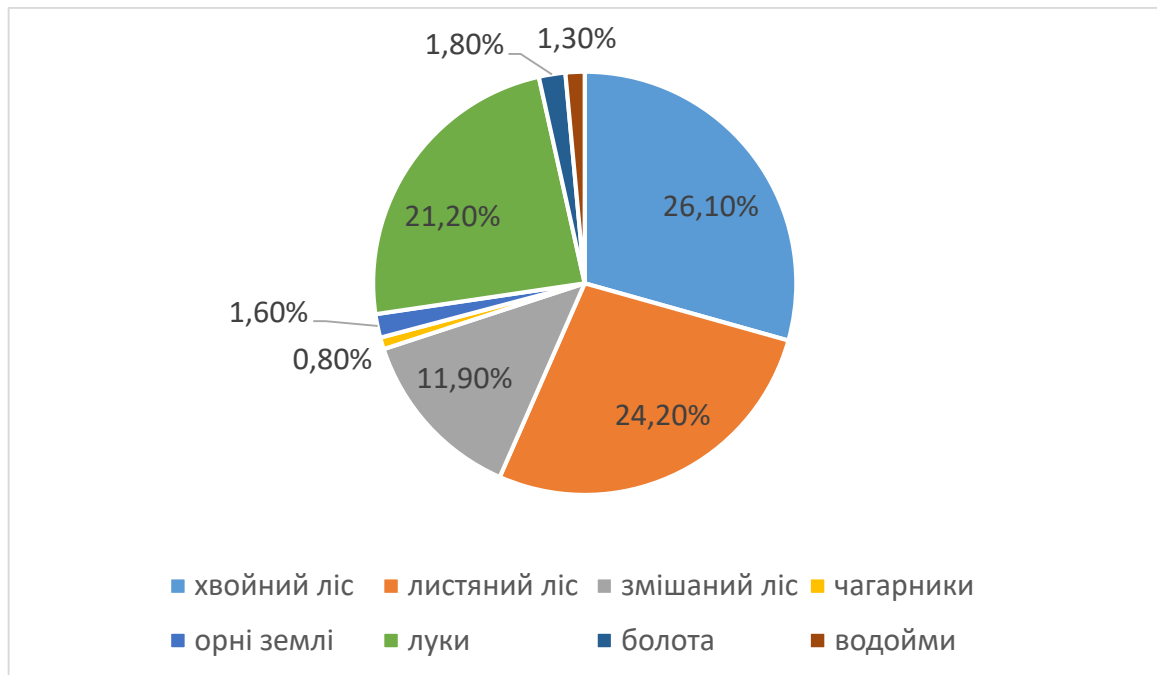

Рис. 3.1. Відсоткова частка різних типів мисливських угідь МРГ “Старичі”

Структура мисливських угідь характеризується високою лісистістю (понад 62% припадає на хвойні, листяні та змішані ліси), значною часткою луків та помірною представленістю водно-болотних екосистем. Така різноманітність типів угідь забезпечує хороші умови для існування широкого спектра видів мисливської фауни та створює передумови для ефективного ведення мисливського господарства.

3.2. Потенціал угідь щодо підтримання чисельності ратичних видів у МРГ “Старичі”

Для визначення ефективності напрямів ведення мисливського господарства у МРГ “Старичі” було проведено бонітування угідь. Оцінювання

здійснювали відповідно до нормативно встановлених [24] категорій цінності угідь (захисних і кормових властивостей), а також з урахуванням біотичних, абіотичних та антропогенних факторів, що впливають на мисливських тварин, включно з тривалістю та періодичністю їх дії.

У межах МРГ “Старичі” основними видами тварин, на які доцільно орієнтуватися під час організації та ведення господарської діяльності є ратичні: лось, олень благородний, козуля європейська, кабан дикий. Узагальнені дані щодо розподілу угідь за класами бонітету та результати розрахунку середнього бонітету для основних видів мисливських тварин подані у таблицях 3.2–3.4.

Таблиця 3.2.

**Розподіл мисливських угідь МРГ “Старичі”, придатних для оленя
благородного за класами бонітету**

Різновиди мисливських угідь	Площа, га	Вид тварин				
		Олень благородний				
		I	II	III	IV	V
Хвойний ліс	9544,8	-	2949,6	4457,7	2091,4	-
Листяний ліс	8849,9	-	3743,3	2267,9	3,5	2835,2
Змішаний ліс	4346,3	349,3	927,0	2214,9	855,1	-
Орні землі	591,9	-	113,6	15,9	310,5	151,9
Луки	7735,6	-	512,5	426,1	6245,7	551,3
Разом	31068,5	349,3	8246,0	9382,5	9506,2	3538,4
%	100	1,12	26,5	30,2	30,6	12,7
Середній клас бонітету		3,24				

Аналіз наведених даних свідчить, що в угіддях цього господарства для оленя благородного домінують 3 і 4 клас бонітету (30,2% і 30,6% відповідно), козулі європейської також 3 і 4 клас бонітету (30,2 % і 31,4% відповідно), а для кабана дикого – 4 клас бонітету (62,3%), що свідчить про потребу активізувати

заходи з ведення мисливського господарства з метою підвищення бонітетного класу мисливських угідь.

Придатними для оленя благородного угідь становлять листяні ліси другого класу бонітету, площа яких сягає 3743,3 га.

Розподіл мисливських угідь, придатних для козулі європейської, практично збігається зі структурою угідь, характерних для оленя благородного. Угіддя другого класу бонітету для козулі є придатними за листяним лісом, площа якого становить 3243,3 га.

Таблиця 3.3.

Розподіл мисливських угідь МРГ “Старичі”, придатних для козулі європейської за класами бонітету

Різновиди мисливських угідь	Площа, га	Вид тварин				
		Козуля європейська				
		I	II	III	IV	V
Хвойний ліс	9544,8		2949,6	4457,7	2137,5	-
Листяний ліс	8849,9	-	3243,3	2267,9	3,5	3335,2
Змішаний ліс	4346,3	349,3	677,0	2214,9	1105,1	-
Орні землі	591,9	-	113,6	15,9	310,5	151,9
Луки	7735,6	-	512,5	426,1	6245,7	551,3
Разом	31068,5	349,3	7496,0	9382,5	9756,2	4038,4
%	100	1,12	24,1	30,2	31,4	13,0
Середній клас бонітету		3,3				

У МРГ “Старичі” показники бонітету для кабана дикого 3,38, при цьому площа угідь другого і третього класу становить відповідно 5531,7 га (17,8%) і 5184,1 га (17,0%), що зумовлюють продуктивність території для існування популяції кабана дикого (табл. 3.4.). Хоч домінуючими є угіддя четвертого класу 19098, 4 га (62,7%). Таким чином, серед проаналізованих видів мисливських

тварин найбільш сприятливі умови формуються в угіддях, призначених для оленя і козулі, тоді як менш придатними виявилися угіддя для дикого кабана.

Таблиця 3.4.

**Розподіл мисливських угідь МРГ “Старичі”, придатних для оленя
благородного за класами бонітету**

Різновиди мисливських угідь	Площа, га	Вид тварин				
		Кабан				
		I	II	III	IV	V
Хвойний ліс	9544,8	15,5	2949,6	1272,3	5215,2	-
Листяний ліс	8849,9	325,9	929,7	2267,9	5326,4	-
Змішаний ліс	4346,3	-	1026,3	1597,8	1722,2	-
Орні землі	591,9	-	113,6	-	310,9	167,4
Луки	7735,6	-	512,5	46,1	6523,7	239,3
Болота	669,0	-	166,0	-	503,0	
Разом	31737,5	341,4	5531,7	5184,1	19098,4	406,7
%	100	1,2	17,8	17,0	62,7	1,3
Середній клас бонітету		3,38				

3.3. Чисельність мисливської фауни у МРГ “Старичі”

За результатами обліку мисливської фауни у МРГ “Старичі”, проведеного станом на 10 лютого 2025 року за єгерськими обходами загальна чисельність тварин становила: ратичних – 1295 особин, хутрових звірів – 2235, а пернатої дичини – 792 особини (табл. 3.5-3.67).

Серед ратичних мисливських тварин у 2025 році домінували козулі, частка яких становила 75%. Друге місце за чисельністю посідає кабан дикий – 17%. Решта видів – лось європейський та олень благородний становлять по 3,7 % і 4,3 відповідно, поголів'я кожен і не мають суттєвого впливу на загальну структуру ратичної фауни угідь (рис. 3.2.). Подібна структура популяцій свідчить про природне домінування більш адаптованих видів і підкреслює необхідність

регулярного моніторингу для забезпечення стабільності та ефективного ведення мисливських угідь.

Таблиця 3.5.

Чисельних ратичних на території МРГ “Старичі” у 2025 році

№ сгерського обходу	Загальна площа, га	Лось	Олень благородний	Козуля європейська	Кабан дикий	Всього ратичних
1	6999,2	11	14	219	32	276
2	5507	5	11	137	27	180
3	4451,8	2	4	105	20	131
4	6614,3	10	3	131	35	179
5	4072,9	6	5	85	30	126
6	2749,6	3	8	78	29	118
7	6125,4	12	11	215	47	285
Разом	36520,2	49	56	970	220	1295

У 2025 році серед хутрових звірів найбільшу частку становив заєць-русак (34,3%). Як показано на рисунку 3.3, видовий склад хутрових тварин є досить різноманітним.

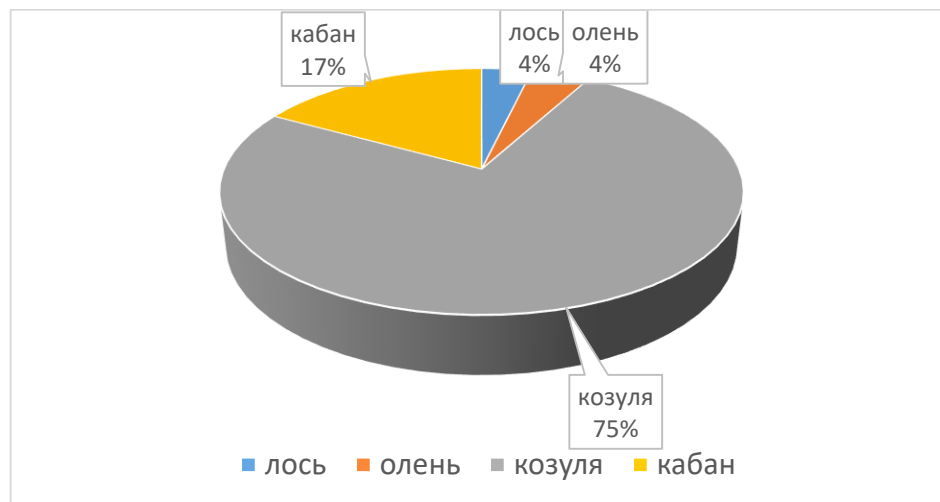

Рис. 3.2. Структура ратичних тварин у МРГ “Старичі”

Таблиця 3.6.

Чисельних хутрових звірів на території МРГ “Старичі” у 2025 році

Вид хутрових звірів	№ єгерського обходу та площа, га							Разом
	1	2	3	4	5	6	7	
	6999,2	5507	4451,8	6614,3	4072,9	2749,6	6125,4	
Заєць-русак	129	107	82	80	91	69	216	774
Білка	41	63	57	59	62	38	101	421
Ондатра	25	34	23	67	14	7	62	232
Бобер	45	41	15	97	19	-	91	308
Борсук	34	30	22	11	7	5	29	138
Видра	11	8	6	17	5	-	20	67
Куниця	21	27	23	25	20	19	32	167
Тхір чорний	8	-	5	-	-	-	12	25
Горностай	-	-	-	-	-	2	3	5
Лисиця	18	15	14	17	15	13	19	111
Вовк					3		4	7
Всього	332	325	247	373	236	153	589	2255

Вагому частку у структурі хутрових звірів становлять білка (18,7%) та бобер (13,7%). Дещо нижчі показники чисельності відзначено в ондатри (10,3%), куниці лісової (7,4%), борсука європейського (6,1%) та лисиці звичайної (5%). Незважаючи на різний рівень поширеності, ці види відіграють суттєву роль у функціонуванні екосистеми, впливаючи на стан кормових ресурсів, динаміку популяцій інших тварин і загальну екологічну рівновагу в мисливських угіддях.

Варто відмітити, що за результатами обліку у 2025 році серед пернатої дичини найбільш чисельним видом виявилася сіра куріпка, на яку припадає 62,8% від загальної кількості птиці (рис. 3.4). Натомість тетерук (21,3%) та фазан (15,9%) формують найменшу частку у структурі пернатих. Такий розподіл свідчить про перевагу видів, краще адаптованих до умов мисливських угідь МРГ

“Старичі”, а також відображає ефективність проведених біотехнічних заходів та наявність оптимальних кормових і захисних ресурсів.

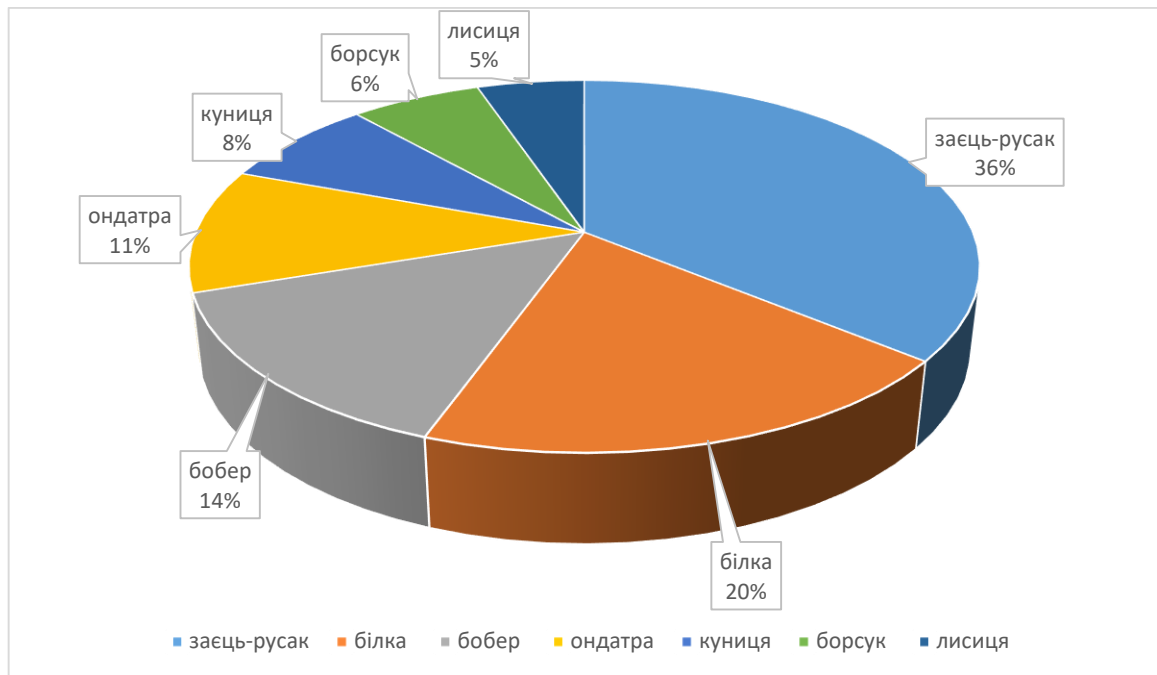

Рис. 3.3. Структура хутрових звірів у МРГ “Старичі”

Таблиця 3.7.

Чисельних пернатої дичини на території МРГ “Старичі” у 2025 році

№ єгерського обходу	Загальна площа, га	Фазан	Сіра куріпка	Тетерук	Всього птахів
1	6999,2	72	103	69	244
2	5507	15	75	31	121
3	4451,8	9	60	10	79
4	6614,3	11	58	12	81
5	4072,9	3	65	16	84
6	2749,6	-	41	8	49
7	6125,4	16	95	23	134
Разом	36520,2	126	497	169	792

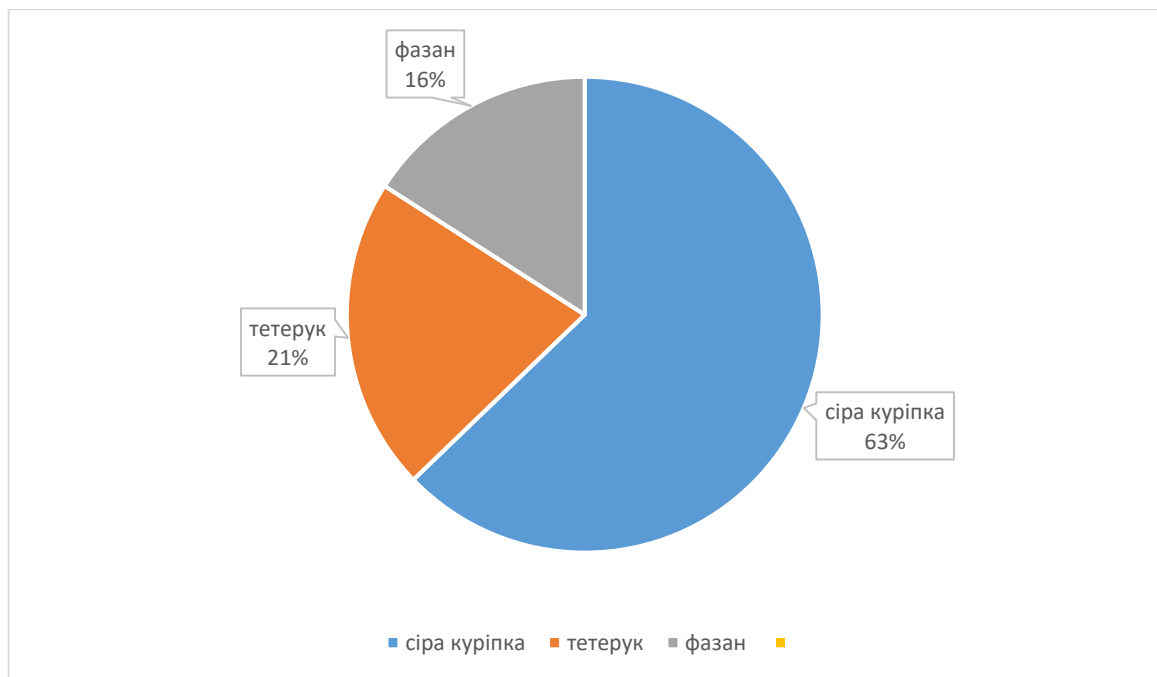

Рис. 3.4. Структура пернатої дичини у МРГ “Старичі”

3.4. Оптимальна пропускна здатність (ємність) угідь МРГ “Старичі”

Надмірна чисельність популяцій ратичних мисливських тварин здатна спричиняти істотні пошкодження лісових насаджень і сільськогосподарських культур, що, у свою чергу, викликає конфліктні ситуації між мисливським, лісовим та аграрним секторами господарства. Основні показники, які визначають особливості ведення мисливського господарства в мисливських угіддях МРГ “Старичі”, наведено в таблиці 3.8.

Відповідно до встановлених нормативів нами розраховано оптимальну чисельність основних видів ратичних тварин для угідь МРГ “Старичі”. Вона становить: для оленя – 559 особин, для козулі – 528 особин, для кабана дикого – 102 особини.

Таблиця 3.8.

**Оптимальні показники щільності та загальної чисельності основних видів
мисливських тварин у межах МРГ “Старичі”**

Вид тварин	Середній клас бонітету	Площа мисливських угідь, га	Оптимальна щільність, гол./1000 га	Оптимальна чисельність тварин, голів
Олень благородний	3,24	31068,5	18,0	559
Козуля європейська	3,3	31068,5	17,0	528
Кабан дикий	3,38	31737,5	3,2	102

3.5. Біотехнічні заходи в угіддях МРГ “Старичі”

Заходи, спрямовані на покращення умов існування мисливської фауни та підвищення продуктивності мисливських угідь, називаються біотехнічними. До першої групи належать роботи із заготівлі та розкладання кормів для диких тварин, а до другої - створення реміз, обладнання кормових і захисних ділянок, а також організація кормових полів.

Розрахунок потреби в кормах для ратичних мисливських тварин

Заготівля кормів для мисливської фауни, зокрема й для видів, що розглядаються у даному дослідженні, здійснюється з метою запобігання зимовій загибелі тварин. Забезпечення їх достатніми поживними ресурсами в холодний період року є важливою складовою біотехнічних заходів і сприяє стабільності популяцій у мисливських угіддях.

У таблиці 3.9 наведено розрахункові обсяги кормів, необхідних для забезпечення основних видів мисливських тварин у межах угідь МРГ “Старичі”. Відповідно до отриманих даних, для повного покриття потреб тварин, які постійно мешкають у даних угіддях слід заготовити: сіно - 21640 кг; зернові корми - 22270 кг суміш зерна та зерна кукурудзи - 39240 кг; соковиті корми - 54460 кг коренеплодів; віники з листяних порід - 22220 шт. Мінеральну

підгодівлю тварин здійснюють використовуючи сіль, яку розкладають у солонці. Для цього потрібно заготовити 700 кг солі.

Таблиця 3.9.

**Розрахунок обсягів кормів для підгодівлі ратичних тварин у МРГ
“Старичі”**

Вид тварин	Оптимальна чисельність	Вид кормів					
		Сіно, кг	Віники із лист. порід, шт	Суміш зернових кормів, кг	Коренеплоди, кг	Кукурудза в качанах, кг	Сіль, кг
Лось звичайний	49	-	-	-	-	-	49
Олень благородний	56	2240	2800	1120	3360	2240	56
Козуля європейська	970	19400	19400	14550	29100	19400	485
Кабан дикий	220	-	-	6600	22000	17600	110
Всього	1295	21640	22200	22270	54460	39240	700

Такі обсяги заготівлі забезпечують належний рівень підгодівлі впродовж зимового періоду, сприяють збереженню чисельності тварин та мінімізують ризики їх ослаблення або загибелі в умовах нестачі природних кормових ресурсів.

Облаштування біотехнічними спорудами

У МРГ “Старичі” облаштовано ряд біотехнічних споруд – підгодівельні майданчики, годівниці та солонці для забезпечення потреб основних видів мисливських тварин (табл. 3.10). Такі споруди розташовані поблизу природних місць існування тварин: на узліссях, у полезахисних лісосмугах та серед чагарникових заростей.

Таблиця 3.10.

**Біотехнічні споруди для забезпечення потреб диких тварин у
МРГ “Старичі”**

Вид тварин	Годівниці, навіси	Підгодівельні майданчики	Солонці
Лось європейський	5	-	9
Олень благородний	6	-	11
Козуля європейська	49	-	49
Кабан дикий	-	21	22
Всього	60	21	91

Для козулі солонці поєднують із годівницями, а для кабана дикого підгодівельні майданчики обладнують накриттям із очерету чи рогози для захисту корму від опадів. Для зайця-русака солонці організовують у розщепленому пеньку, у порожнині пня або колоді, що забезпечує зручний доступ і безпечне користування кормом. Таке облаштування біотехнічних споруд сприяє ефективній підгодівлі тварин та підтриманню стабільної чисельності популяцій.

Біобезпека в мисливських угіддях МРГ “Старичі”

За результатами обліку мисливської фауни у мисливських угіддях МРГ “Старичі” виявлено наявність хижих м’ясоїдних видів, зокрема лисиці та вовків (табл. 3.11). Їх чисельність поступово зростала через обмеження на регулювання популяції в угіддях через воєнний стан, що підвищила ризик зараження мисливських тварин сказом. З даних таблиці видно, що лисиця є найчисельнішим хижаком (111 особин), тоді як вовк трапляється рідше (7 особин). Для профілактики цієї хвороби навесні та восени 2025 року здійснили пероральну

імунізацію хижаків (лисиці рудої та вовка) шляхом розповсюдження принад, що містять вакцину на території угідь площею 175 км².

Таблиця 3.11.

Регулювання чисельності хижих звірів у МРГ “Старичі”

Перелік робіт	Вид тварин		
	Вовк	Лисиця	Бродячі собаки
Добуто за дозволами	-	21	7
Добуто штатними працівниками	-	21	16
Добуто всього хижих тварин за 2025 р.	2	42	23
Здано на експертизу на сказ		38	
Чисельність хижих тварин на 30.09.2025 р.	7	111	50

У 2025 році в угіддях МРГ “Старичі” проводили регулювання чисельності хижих звірів (лисиці рудої) методом контрольованого відстрілу з обов’язковою задачею на експертизу добутої дичини. Слід відмітити, що відстріл запобігає епідеміям, зокрема сказу. Основна частина відстрілу проводилася за допомогою дозволів і штатними працівниками МРГ “Старичі”.

Отже, у 2025 році було добуто за дозволами лисиці рудої – 21 особину та бродячих собак – 7 особин. Крім цього, відстріл проводили штатні працівники, якими було добуто лисиці рудої – 21 особина і бродячих собак – 16 особин.

Таким чином, ефективність проведених заходів з регулювання чисельності хижих тварин забезпечує належний рівень біобезпеки у мисливських угіддях МРГ “Старичі” та запобігає розповсюдженню сказу хижакими.

ВИСНОВКИ

1. Площа мисливських угідь, наданих у користування МРГ “Старичі” Львівської області, становить 36520,2 га, з яких 22741 га припадає на лісові угіддя.

2. За результатами обліку мисливської фауни у МРГ «Старичі», проведеного у 2025 році за єгерськими обходами на площі 36 520 га, загальна чисельність тварин становила: ратичних – 1295 особин, хутрових звірів – 2235, а пернатої дичини – 792 особини.

3. У 2025 році серед ратичних мисливських тварин домінувала козуля європейська, частка яких становила 75%. Друге місце за чисельністю займав кабан дикий – 17%. Лось європейський та олень благородний, мали значно меншу чисельність – відповідно 3,7% та 4,3%, тому їх вплив на загальну структуру ратичної фауни угідь є незначним. Така структура популяцій свідчить про природне переважання більш адаптованих видів і потребує подальшого моніторингу для підтримки стабільності мисливських угідь.

4. Відповідно до встановлених нормативів нами розраховано оптимальну чисельність основних видів ратичних тварин для угідь МРГ “Старичі”. Вона становить: для оленя – 559 особин, для козулі – 528 особин, для кабана дикого – 102 особини.

5. Видовий склад хутрових тварин є досить різноманітним. Найчисельнішим видом був заєць-русак, частка якого становила 34,3%. Значну частку становили білка (18,7%) та бобер (13,7%). Меншу чисельність спостерігали у ондатри (10,3%), куниці лісової (7,4%), борсука європейського (6,1%) та лисиці звичайної (5%).

6. Біотехнічні заходи, що здійснюються у господарстві, оцінюються як задовільні та ефективні, оскільки вони повною мірою задовольняють потреби наявних мисливських тварин. Завдяки систематичному проведенню підгодівлі,

облаштуванню укриттів і контролю за місцем проживання забезпечується підтримка стабільної чисельності та покращення умов існування дичини.

7. Для забезпечення сталого розвитку мисливсько-рибальського господарства “Старичі” необхідно впроваджувати сучасні методи управління ресурсами, розширювати спектр послуг, підвищувати ефективність використання угідь та покращувати біотехнічні заходи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. Д. Облік диких тварин (практичні рекомендації) / В. Д. Бондаренко, І. В. Делеган, І. П. Соловій, Львів: Вільна Україна, 1989. 66 с.
2. Бондаренко В.Д., Різун Е.М. Актуальні питання стану і ведення мисливського господарства в Україні та можливі напрями їх вирішення. *Наукові праці Лісівничої академії наук України*. 2016. Вип. 14. С. 180-184.
3. Бондаренко В.Д., Дейнека А.М., Бурмас В.Р., Хоєцький П.Б., Ходзінський В.П. Мисливсько-господарське законодавство України. Посібник. Львів: СПОЛОМ, 2005. 336 с.
4. Бондаренко В.Д. Про сучасний стан і тенденції розвитку мисливського господарства України. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 80-річчю з дня народження П.С.Пастернака. Івано-Франківськ : Вид-во "Екор", 2005. С. 69-71.
5. Бондаренко В.Д., Делеган І.В. Мисливствознавство: навч. посіб. Київ : РНМК ВО, 1993. 200 с.
6. Волох А.М. Проблеми управління ресурсами мисливських тварин в Україні: матеріалів II Всеукр.. з'їзду екологів з міжнародною участю. Вінниця, 2009. С. 196-198.
7. Виговська В. В., Музика В. В., Малей Е. Б. Сучасний стан мисливського господарства Чернігівської області: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Полісся*. 2019. №1(17). С. 118-125.
8. Гонта О. І., Музика В. В. Європейський досвід ведення мисливського господарства: перспективи для України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №3 (19). С.113-125.
9. Данилюк Л.Р. Мисливські природні ресурси як об'єкти екологічного права. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 5. С. 177-181.

10. Дейнека А.М., Бурмас В.Р. Стан і перспективи розвитку мисливського господарства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.13. С. 78-94.
11. Делеган І.С., Делеган І.І. Особливості організації ведення мисливського господарства у Словаччині. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24. С. 52-57.
12. Домніч, В. І., Вязовська, А. Г., Домніч, А. В., Делеган, І. В. Динаміка чисельності популяції лисиці в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. С. 22-32.
13. Загороднюк І. Мисливська теріофауна України / І. Загороднюк, І. Дикий. Львів, 2012. С.21-44.
14. Закон України «Про тваринний світ». Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14, ст. 97.
15. Закон України про мисливське господарство та полювання. (2000) [Електронний ресурс]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.
16. Коленчак В.В. Мисливський ресурс території мисливсько-рибальського господарства «Старичі». Ліс, наука, молодь: матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 103-104.
17. Лебедева Н. І., Петриненко В. В. Методи обліку мисливських тварин. Конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2008. 62 с.
18. Лісомисливське господарство : підручник / П.Б. Хоєцький, Л.І. Копій та ін. СПОЛОМ, 2022. 256 с.
19. Маменко О.М., Портяник С.В. Інноваційні технології в мисливському господарстві : навч.-методичний посібник. Харків, 2014. 306 с.
20. Музика В. Оцінювання сучасного стану розвитку мисливського господарства України. *Галицький економічний вісник*. 2020. Т. 6, № 67. С. 18-32.

21. Муравйов Ю. В. Дослідження витрат і джерел надходження від ведення мисливського господарства Львівської області. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Т. 29, № 4. С. 50-52.
22. Настанова з упорядкування мисливських угідь. Київ : Урожай, 2002. 113 с.
23. Новицький В.П., Голубєв М.І. Управління мисливськими ресурсами агроландшафтів України та зарубіжжя: господарсько-правові аспекти [Електронний ресурс] Наукові доповіді НУБіП України, 2016. № 5 (62). Режим доступу: <https://scireports.com.ua/uk/journals/tom-62-4-2016>
24. Панов Г. Динаміка ареалів та чисельності напівводяних хутрових звірів в Україні в другій половині XX століття. *Вісник Львів. ун-ту. Серія біологічна*. 2002. Вип.30. С.119-132.
25. Пахомов О. Є. Визначення складу тварин за їх слідами у виробничій та науковій практиці : навч. посібник. Д.: РВВ ДНУ, 2004. 52 с.
26. Петриченко В. В., Лебедєва Н. І., Карташова Я. М. Типологія мисливських угідь : навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. 110 с.
27. Проект організації та розвитку мисливсько-рибальського господарства “Старичі” Львівської області. 2015. 150 с.
28. Регулювання чисельності хижих тварин у мисливських господарствах / Галушко Б.А., Гльоза О.М., Коленчак В.В., Комінарець О.Г., Сорока А.В. // Мисливське господарство: Традиції. Досвід. Нові горизонти: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції. Житомир, 2025. С. 71-72.
29. Різун Е. Облік мисливських звірів у мисливських угіддях (огляд методик). *Novitates Theriologicae*. Pars 10 (2017). С. 121-132.
30. Різун Е., Бондаренко В. Динамічні тенденції стану популяцій мисливської теріофауни України та пропозиції щодо вдосконалення облікових робіт. *Праці Теріологічної Школи*. 2016, 40 с.

31. Рижак І. В. Напрями оптимізації мисливства західного регіону України / І. В. Рижак. Львів, 1999. 202 с.
32. Рудишин, М. П., Мурський, Г. М., Татаринів, К. А. та ін. Рациональне ведення мисливського господарства. Львів : Каменярь, 1987. 184 с.
33. Статистичний бюлетень. Ведення мисливського господарства у 2016 році. Київ. 2017. 19 с.
34. Статистичний щорічник України за 2021 рік. Київ : Державна служба статистики України. 2022. 446 с.
35. Сучасні виклики та тенденції розвитку мисливського господарства в Україні / Гльоза О.М., Галушко Б.А., Комінарець О.Г., Коленчак В.В., Сорока А.В. // Мисливське господарство: Традиції. Досвід. Нові горизонти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 2025. С. 73-74.
36. Турлова Ю.А. Браконьєрство як загроза тваринному світу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2008. Вип. 11. 20. С. 356-358.
37. Хоєцький П. Б. Вплив кліматичних чинників на чисельність мисливських звірів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.15. С. 239-244.
38. Хоєцький П. Б., Похалюк О.М. Мисливське господарство країн Європи. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 19.15. С. 239-244.
39. Шейгас І. М., Гудзь І. М. Особливості та перспективи розвитку мисливського господарства України у період реформування галузі. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів : РВВ НЛТУ України. 2006. Вип. 16.3. С. 47–52.
40. Яроцька А.В. Мисливське господарство як напрям розвитку місцевих промислів. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2013. № 1-2(2). С.355-363.